

фенолкарбонові кислоти та їх похідні: кавова, хлорогенова; катехіни: (±) епікатехін, (+) галокатехін, (-) епігалокатехін; флавоноїди: кемпферол, гіперин, астрагалін, кверцетрин, гіперозид, ізокверцитрин, авікулярин, мератин, рутин; лимонна кислота; ефірна олія; тритерпеноїди: β-амірин, олеанолова, урсолова кислоти; алкалоїд муртин; вітаміни: аскорбінова кислота – 250 мг%, вітаміни групи В; воски – 0,19 – 0,32%; макро- і мікроелементи: К, Са, S, Р, Cl, Ва, Br, V, I, Со, Fe, Mn, Cu, Мо, Se.

Плоди чорниці використовують у вигляді відвару який має в'язучу, антисептичну, протизапальну (при діареї, ентероколіті) та загальнозміцнювальну, детоксикаційну, полівітамінну, антианемічну дію. Антоціани мають капіляррозміцнювальну, антиоксидантну дію, покращують мікроциркуляцію, тому показані при атеросклерозі та інших захворюваннях серцево-судинної системи. Вважається безпечним використання відвару плодів у дітей віком старше 2 років при проносі.

Екстракт плодів входить до складу препарату Вітрум форайз форте та БАД, зокрема Стрікс, Космовіт, Спектрофарм, які покращують гостроту зору та пам'ять. У народній медицині відвар плодів застосовують при сечокам'яній і жовчнокам'яній хворобах, при виразковій хворобі шлунка, ревматизмі, подагрі, псоріазі, для полоскання ротової порожнини при стоматитах, фарингітах, ангіні, зовні – при екземі, дерматитах, опіках. Пагони мають гіпоглікемічні властивості й використовуються при легких формах цукрового діабету, входять до складу збору Арфазетин.

У народній медицині використовують відвар пагонів та відвар плодів при пієлітах, циститах, уретритах, а також при атонії сечового міхура, сечокам'яній і жовчнокам'яній хворобах, кишкових коліках та геморої, які мають в'язучу, сечогінну, уросептичну дію. Плоди їстівні у свіжому, сухому і переробленому вигляді, їх використовують у харчовій та лікеро-горілчаній промисловості, для дублення шкір, як барвник. Медоносна і кормова рослина.

Висновки. Чорниці звичайної плоди – перспективний вид лікарської рослинної сировини для використання у медицині та фармації з метою профілактики та лікування різних захворювань.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГОРІХУ ВОЛОСЬКОГО

Ченченко К. С.

Науковий керівник: Зарудко Т.П.

Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету, Харків, Україна
tatianazarudko@gmail.com

Вступ. Волоські горіхи при лікуванні різних захворювань використовували здавна. Ще у XVII ст. і військові лікарі лікували рани листям горіха. У лікарських цілях використовують всі частини волоського горіха: листя, гілочки, кора, зелені навколоплодники, зрілі і незрілі плоди. Але ширше застосовується листя (особливо в дерматології і косметології). Їх заготовлюють в червні: в цей час в

них більше вітаміну С (до 5%) і інших корисних речовин. Листя швидко сушать на сонці, розклавши тонким шаром на чистій тканині або папері. Листя, що побуріло і почорніло після сушки видаляється. Навколоплодники і недостиглі плоди заготовлюють в серпні. Ядра волоських горіхів радять зберігати очищеними: так в них довше зберігаються цінні речовини.

Мета дослідження. Літературний огляд питань розповсюдження, ботанічної характеристики, хімічного складу та застосування горіху волоського.

Матеріали та методи. Аналіз вітчизняних та іноземних джерел наукової літератури.

Результати дослідження. Горіх грецький (горіх волоський) – *Juglans regia* (*Juglans* від лат. *Jupiter* – Юпітер + *glans* – жолудь + *regius* – царський, прегарний) – листопадне дерево родини горіхових (*Juglandaceae*) заввишки 10–35 м з розлогою кроною і товстим гіллястим стовбуром, вкритим яскраво-сірою корою. Листки крупні, завд. 20–45 см, чергові непарноперисті, черешкові, складні, з 5–9 овальними або подовженими листочками, суцільнокраї, голі, зверху темно-зелені, знизу світліші. Квітки одностатеві, тичинкові – у пониклих рожево-зелених сережках, маточково-верхівкові, окремі або зібрані по 2–3. Плід – крупна несправжня кістянка, яйцеподібна або куляста, на початку з зеленим, а потім чорніючим зовнішнім оплоднем, твердим зморщеним усередині. Шкаралупа сірувато-коричнева, дерев'яниста, з горбкуватою поверхнею та двома добре розвинутими ребрами. Більшу частину горіхового ядра становить великий зародок із виїмками та борозенками. Цвіте у квітні–травні, плоди досягають у вересні.

Дикоросла зростає в горах Середньої та Малої Азії, на Кавказі, в Молдові, на Півдні України. На території України розводять як плодове дерево. Рослина офіційна.

Заготовляють листя (*Folia Juglandis regiae*), оплодні (*Cortex Juglandis regiae fructibus*) і зелені недостиглі плоди. Листя збирають у суху погоду, відразу сушать, розстилаючи тонким шаром, постійно перегортаючи. Оплодні збирають при заготівлі плодів, які розрізають навпіл і сушать у теплих приміщеннях або в сушарках при температурі 30–40 °С.

Листя містить: флавоноїди (югланін, авікулярин, гіперозид, 3-арабінозид кверцетину, ціанідин); хінони (юглон, глікозид гідроюглону); ефірну олію — 0,008–0,3%, до складу якої входять пінен, лімонен, циніол, камфен, кадинен, хамазулен, терпінеол, дубильні речовини, алкалоїди, вітаміни В₁, Е, С, РР, каротин, фенолкарбонові кислоти (кавову, галову, кумарову), кумарини, мікроелементи.

Оплодні містять: органічні кислоти (яблучну, лимонну, аскорбінову); каротиноїди, галову кислоту, дубильні речовини, похідні пірокатехіну і пірогалолу; кумарини (елагову кислоту), хінони (юглон і гідроюглон, 5-глюкозид гідроюглону). Зелені горіхи містять вітаміни С, В₁, В₂, РР, каротиноїди; хінони – юглон. Достиглі горіхи містять жирну олію – 40–81%, до складу якої входять: ліноленова, пальмітолеїнова, лінолева, олеїнова, пальмітинова, стеаринова, лауринова, міристинова, арахінова жирні кислоти. Речовини з листя та зелених оплоднів горіху мають бактерицидні, фітонцидні, протизапальні, ранозагоювальні, в'язучі та глістогінні, гіпоглікемічні властивості, поліпшують травлення й обмін речовин при шкірних хворобах (фурункули, карбункули), збуджують апетит.

Настій горіху вживають внутрішньо при атеросклерозі, гастроентериті, діареї, авітамінозі, скрофульосі та рахіті, цукровому діабеті, шкірних захворюваннях, пов'язаних із порушенням обміну речовин (хронічна екзема, подагра). Зовнішньо настій або відвар із листя і оплоднів використовують при ангіні, стоматиті, гінгівіті, парадонтозі, кандидозі, хворобі шкіри; для ванн і обмивань при поліартриті, подагрі, рахіті й скрофульосі.

Препарати з листя та оплоднів горіху підвищують згортання крові, що протипоказано деяким хворим. Недостиглі плоди – джерело вітаміну С. Достиглі плоди використовують для поліпшення роботи печінки та шлунка, лікування малярії. Листя горіху використовують як заміник чаю і тютюну, завдяки вмісту ефірних олій – у лікєро-горілчаній промисловості й парфумерії, для дублення шкіри, фарбування тканин, волосся та деревини.

Плоди використовують у свіжому вигляді у кулінарії та кондитерському виробництві. Нормалізує кислотність. Олія має ранозагоювальну, антигельмінтну, проносну, діуретичну дію. Ядра горіхів рекомендуються хворим на атеросклероз, туберкульоз легень, гепатит. Лікувальне значення мають і лакуни (перегородки) горіхів. Так, 20 % настойка лакун ефективна при еутироїдній формі дифузного зобу й легкій формі тиреотоксикозу.

Висновки. Горіх волоський – перспективна лікарська рослина для використання у медицині та фармації з метою профілактики та лікування різних захворювань.

SETRARIA ISLANDICA (L.) ACH. ЯК ДЖЕРЕЛО ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ АКТУАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ДІЇ

Шпичак А. О.

Науковий керівник: Хворост О. П.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

shpichakalina@gmail.com

Вступ. Використання сировини вітчизняного походження у фармації є раціональним та економічно вигідним. *Cetraria islandica* (L.) Ach. має великий потенціал для заготівлі в Україні та застосування у якості лікарської сировини.

Мета дослідження. Проаналізувати асортимент лікарських препаратів, дієтичних добавок та косметичних засобів на основі сировини *C. islandica*, що представлені на фармацевтичному ринку України.

Матеріали та методи. Для дослідження використовувались інформаційні джерела: Державний реєстр лікарських засобів України, Довідник лікарських препаратів «Компендіум онлайн», пошукова система «Tabletki.ua», а також асортимент виробників дієтичних добавок та косметичних засобів, представлені в інтернет-магазинах.

Результати дослідження. Станом на грудень 2022 року на фармацевтичному ринку України представлені 5 лікарських засобів, 54 дієтичні добавки і 2 косметичні засоби, до складу яких входить сировина *C. islandica* та витяги з неї. Серед лікарських форм переважають тверді – 33 (54.1%): пастилки (16.4%), льодяники (13.1%), таблетки (8.2%), фіточаї (збори) (8.2%), капсули (4.9%), пудра (1.6%) і саше (1.6%). Як лікарські засоби зареєстровані: Пектолван фіто ісландський мох (АТ «Фармак», Україна), Екстракт складний відхаркувальний (Phytopharm Klenka S.A., Польща), Гербіон сироп ісландського моху (КРКА, Словенія), Ісла-Моос та Ісла-Мінт (Engelhard Arzneimittel GmbH & Co. KG, Німеччина), що проявляють відхаркувальну, протикашльову, антибактеріальну, антисептичну, протизапальну та імуностимулюючу дію та застосовуються при застудних захворюваннях, запаленні горла і кашлі.